

tal, igualment la presència de llengües esdevé un bon senyal de salut cultural. Al nostre parer, *Portuguès per a catalanoparlants* en resulta un exemple immillorable.

Joan FONTANA I TOUS
Universitat de Barcelona
José Enrique GARGALLO GIL
Institut d'Estudis Catalans
Universitat de Barcelona

CORBELLA, Dolores / DORTA, Josefa / PADRÓN, Rafael (ed.) (2023): *Perspectives de recherche en linguistique et philologie romanes. Textes choisis par la Société de linguistique romane, édités par Dolores Corbella, Josefa Dorta et Rafael Padrón*. Strasbourg: Société de Linguistique Romane / Éditions de linguistique et de philologie, 2 vol., 1.435 p.

Els números 18,1 i 18,2 de la *Bibliothèque de Linguistique Romane (BiLiRo)* acullen respectivament els dos volums als quals la Société de Linguistique Romane destina la versió escrita d'una tria de contribucions al XXX Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques, celebrat a la Universitat de La Laguna (Tenerife) entre el 4 i el 9 de juliol de 2022. La publicació derivada del congrés de la Société ha aparegut, amb modèlica rapidesa, l'any posterior a la celebració d'aquesta trobada internacional de la romanística, de periodicitat triennal. L'obra es presenta sota un títol que, a diferència de les derivades dels dos congressos precedents, celebrats a Roma (2016)¹ i Copenhaguen (2019),² no reproduceix les senyes d'identitat habituals en la trajectòria de la Société (vegeu les notes 1 i 2), sinó que recorre per primer cop a un altra mena de títol, de caire més genèric, sens dubte amb una calculada estratègia de marcar distàncies d'identitat denominativa amb el congrés de referència, i tot seguint pautes ja habituals en l'actual dinàmica científicoacadèmica de publicació d'obres col·lectives.

El cas és que el títol de *Perspectives de recherche en linguistique et philologie romanes* suggereix una atenció al present de la recerca en la lingüística i la filologia romàniques; i ho fa d'inici amb un substantiu (*Perspectives*)³ que, fins i tot, podria suggerir futurs camis d'investigació. D'altra banda, el subtítol (*Textes choisis par la Société de linguistique romane...*) es refereix a la tria realitzada a partir de les contribucions al congrés.

Una *Table de matières* (p. V-X) anuncia els continguts de l'obra: prefaci, introducció, publicacions derivades de les tres conferències plenàries del congrés i les setze seccions que acollí; i reapareix, per cert, en les primeres pàgines, amb numeració romana (V-X), del segon volum, però amb l'ordre invertit del contingut dels dos volums.

Les quinze primeres seccions apleguen, en conjunt, un centenar de comunicacions, i s'han redactat en francès (9) i en espanyol (6), amb els respectius textos de *Présentation* o *Presentación*. La setzena (i darrera), en espanyol, acull les contribucions a una taula rodona sobre lingüística i filologia en l'estudi de l'espanyol d'Amèrica. La tria de la llengua de redacció, en cada cas, es deu al fet que els respectius equips de presidents de secció, i alhora responsables de la selecció i coordinació de cada àrea temàtica,

1. Vegeu la darrera pàgina de la publicació ressenyada, dins la relació d'obres publicades dins d'aquesta *Bibliothèque de Linguistique Romane* (p. 1.437-1.438): números 15,1.-15.2. ANTONELLI, Roberto / GLESSGEN Martin / VIDESOTT, Paul (ed.) (2018): *Atti del XXVIII Congresso internazionale di linguistica e filologia romanza* (Roma, 18-23 luglio 2016), 2 vol.

2. Vegeu, a la mateixa pàgina indicada en la nota anterior, els números 17,1-17,2. SCHÖSLER, Lene / HÄRMÄ, Juhani (ed.), avec la collaboration de Jan LINDSCHOUW (2021): *Actes du XXIXe Congrès international de linguistique et de philologie romanes* (Copenhaguen, 1-6 juillet 2019), 2 vol.

3. Cf., si més no, el *DIEC2*: «3 2. tenir alguna cosa en perspectiva. Entreveure-la com a probable. Tenia una feina en perspectiva».

han consensuat de redactar en una d'aquestes dues llengües: sigui en la vehicular de la Société i de bona part de la romanística internacional, a més de ser la que dona títol a la publicació (el francès), sigui en la llengua de la seu del congrés, que, a més, ha concedit prou pes a l'anomenada «atlanticidad» (no endebades el lema del congrés fou el de «Romanística y Atlanticidad»)⁴ i, amb les Canàries com a pont, a la hispanitat americana.

Al *Prefacio* (p. XI-XV), els editors justifiquen el pas del format clàssic, de les actes de congrés, «a un nuevo formato que dé cuenta, cada tres años, del estado actual de la romanística a partir de una selección de las mejores publicaciones (*selected papers*) de destacados investigadores en las materias». (p. XI). De les quinze seccions, n'hi ha tres que són presentades com a «novedosas» (p. XII), a saber, sobre humanitats digitals, espanyol atlàntic i lingüística missionera. D'altra banda, una sèrie de gràfics fan visibles els percentatges temàtics del centenar de comunicacions (i també de pòsters, que no han donat lloc a text publicat) [p. XII-XIII] i dels setze països —de fet, estats— de procedència dels participants, ordenats de més a menys quantitat: Espanya, Itàlia, Romania, Alemanya, França, Suïssa, Àustria, Portugal, Bèlgica, Canadà, Regne Unit, Noruega, Hongria, Polònia Brasil i Japó (p. XIV).

La *Introduction* (encara entre les pàgines preliminars, en numeració romana: XVII-XXIII) aplega les intervencions d'obertura i de clausura del congrés per part del president sortint, Fernando Sánchez Miret, i de la presidenta entrant, Lene Schøsler. I ja en numeració àrabica, segueixen els treballs derivats de les conferències plenàries i els textos corresponents a les setze seccions del congrés, ordenats alfabèticament per cognoms d'autors. Passo ara a transcriure la informació bàsica de les diverses contribucions (autors i títols), amb qualque observació complementària.

Travaux émanant de conférences (p. 3-62). Virginia Bertolotti, «Formas de tratamiento y *Romania Nova*». S'ocupa de l'espanyol i el portuguès llatinoamericans (exclou, doncs, el francès), en un recorregut molt documentat per la història i la variació lingüística d'aquestes dues llengües en la seva projecció americana, amb atenció a peces morfosintàctiques de la comunicació amb l'interlocutor com ara el *vos* (*voseo*) en espanyol i el *você* en portuguès. Manuel González González, «La lexicografía gallega entre la necesidad y la modernidad» (p. 25-44); l'autor, modèlic estudiós de la pròpia llengua, ofereix un completíssim panorama de la lexicografia gallega des del segle XVIII (el Padre Sarmiento) fins a l'activitat més actual en aquesta matèria. Guillermo Rojo, «Hacia un concepto de diccionario de frecuencias» (p. 45-62), examina aspectes teòrics d'aquesta mena de diccionaris, amb atenció particular als corpus contemporanis (CORGA, CAES, ESLORA, CORPES).

Section 1. Du latin aux langues romanes (p. 65-107). *Présentation* a càrrec de Yan Greub i Emanuela Timotin, els quals es planyen que «notre section n'a reçu qu'un petit nombre de propositions» (p. 65).⁵ El cas és que les comunicacions publicades són aquestes quatre: Rosanna Ciccarelli, «Tra latino e italiano. La polisemia della preposizione *per* nei documenti altomedievali campani»; Alejandro Díaz Villalba / Anne Grondeux, «Le *Liber glossarum*, une mine pour la philologie hispanique»; Sándor Kiss, «Thème, rhème et enchaînement des phrases en latin tardif et en roman ancien»; Lorenzo Tomasin, «Égo-textes. Complément à la taxinomie des textes d'origines romanes».

Section 2. Fonética, Fonología y Prosodia (p. 111-152). *Presentación* que signen Marcello Barbaato, Elsa Mora Gallardo i Antonio Romano. La secció inclou tres textos: I. Chaxiraxi Díaz [*sic*] Cabrera, «El acento tonal inicial como índice diferenciador en las variedades canaria y cubana»; Josefa Dorta / Beatriz Hernández, «La entonación como elemento facilitador de la intercomprensión entre lenguas y variedades románicas»; Carolina Jorge Trujillo, «La duración e intensidad de dos variedades románicas desde una perspectiva comparativa».

4. Vegeu la crònica del congrés en el volum anterior d'aquesta revista (45, 2023, p. 579-580).

5. En aquesta presentació, a propòsit del *Liber glossarum* i de la referència a «l'Espagne du VIIIe siècle», caldria observar la inadequada retroprojecció del concepte *Espanya*. Això contrasta amb la referència dels autors del text a ludit, el segon de la secció, d'Alejandro Díaz Villalba / Anne Grondeux, a «la documentation des périodes primitives des langues romanes de la Péninsule ibérique» (p. 90).

Section 3. Morphologie flexionnelle et dérivationnelle (p. 155-211). *Présentation* a càrrec de Maria Teresa Brocardo, Martin Maiden i Giampaolo Salvi, que trien com a fórmula distintiva per als noms dels autors i els títols dels quatre articles publicats, respectivament, la negreta i la cursiva (vegeu la nota 1 de la p. 155), la qual cosa resulta una mica confusionària quan s'ajunten autor i títol, tot plegat en cursiva.⁶ La secció aplega aquestes contribucions: Yusuke Kanazawa, «Diacronia dell'infinito flesso e non-flesso nel sardo logudorese e campidanese»; Michele Loporcaro, «Di *mamma* ce n'è una sola: a meno di una scissione di lessema (REW 5277,2 MAMA)»; Franz Rainer, «Sull'origine dei nomi di strumento del tipo *cancellino*»; Vincent Surrell, «La lexicalisation du suffixe occitan *-aire*: une perspective diachronique à partir des textes vellaves».

Section 4. Morfosintaxis y Pragmática (p. 215-406). *Presentación* d'Adina Dagomirescu, Andreas Dufter, Francisco Javier Herrero Ruiz de Loizaga i Adam Ledgeway, que empren la negreta per tal de distingir els autors de les comunicacions triades (catorze), que són les següents: Giovanni Abete / Antonio Chianese, «Sull'origine del troncamento in funzione allocutiva in napoletano»; Helena Isabel Alzamora / Clara Nunes Correia, «As perifrases verbais delimitadoras de fronteira em português europeu *começar / pôr-se / acabar / deixar / parar + prep vinf*» (sic); Alessia Cassarà, «L'alternance entre réponses complètes et ellipses dans l'expression du focus en français et en espagnol»; Angela Castiglione, «*Cci isti facisti?* e *Chìoviri fa*: costrutti particolari con il verbo 'fare' in Sicilia tra morfosintassi e pragmatica»; Adrian Chircu, «Adverbes négatifs redoublés par des adverbes d'altérité sémantiquement apparentés en roumain contemporain»; Adriana Costăchescu, «Reformulation, explication, savoirs partagés: emplois des MDR fr. *c'est-à-dire*, it. *cioè*, roum. *adică*»; Ludovica de Angelis, «Tra trasparenza e opacità: per una descrizione nanosintattica dei verbi con particella dei dialetti veneti»; Catalina Fuentes Rodríguez, «Sintaxis de la argumentación: modificadores (des)realizantes y construcciones»; Ion Giurgea, «Superlatifs et définitude dans les langues romanes: formes similaires, structures différentes»; Miguel Gutiérrez Maté, «A negação (banto-)ibero-românica do tipo *não... não*. Um olhar sob a perspectiva do português de Cabinda, Angola»; Gerda Hassler, «¿'Modalidad encubierta' o construcciones modales? Un estudio comparativo en las lenguas románicas»; Adam Ledgeway / Norma Chifano, «Jespersen, ¿un ciclo que no vuelve a empezar?»; Alina McLellan, «Les relatives en réunionnais: description et comparaison»; Massimo Vai, «Osservazioni sulla diacronia della morfosintassi della negazione in mialnese».

Section 5. Lexicología, Fraseología y onomástica (p. 409-655). *Presentación* a càrrec d'Ana María Cano González, José Enrique Gargallo Gil i Laura Minervini. Es tracta de la secció més nodrida de textos (vint-i-un), la qual cosa respondria en bona part a la generosa oferta de proposicions que s'han catalogat com de lèxic (tretze de publicades), en proporció major a les d'onomàstica (sis) i fraseologia (dos). Tot i aquesta classificació en tres parts, cal dir que no són pocs els articles que combinen algun dels tres àmbits temàtics de referència: Ana Boullón, «*Toponomasticon Hispaniae*: presentación del proyecto»; Răsvan Bran, «Las representaciones conceptuales del 'perro' y del 'gato' en la fraseología española y rumana»; Ana María Cano González, «Aportaciones de la antroponomástica a la lexicología. Precisiones etimológicas a propósito de los continuadores de *RUSSUS*, *RUSSEUS* y *ROSEUS* en los romances de la Península Ibérica»; Silvia Corino Romano, «Fare la guerra sul modello linguistico spagnolo. L'esercito piemontese cinquecentesco nei suoi influssi linguistici»; Christian Díaz Rodríguez / Hélène Cruz Modesti, «Sobre la naturaleza fraseológica de las construcciones *hacer / faire + det + N deantropónimo*»; Mihai Enăchescu, «Pérdida y sustitución de arabismos en español: objetos de adorno»; Toribio Fuente Cornejo, «Topónimos leoneses de base antropónica»; Jairo Javier García Sánchez, «Análisis toponímico de un territorio fronterizo iberorrománico: Encinasola junto a Barrancos y el barranqueño»; José Enrique Gargallo Gil, «El Valle de Arán y el occitano aranés en el *Onomasticon Cataloniae*»; Izabela Gatkowska, «La structure de la signification dans un réseau lexical expérimental (sur l'exemple du lexème "table")»; Francesca Leopizzi, «Lingua e cultura materiale: la terminologia di mobili e comple-

6. Així, en el primer cas formulat amb una successió de cursiva per a autor i títol: «*Isabella Nedelcu, Variations dans le marquage des cas obliques féminins animés en roumain*» (només la coma no va en cursiva).

menti d'arredo nel Regno delle due Sicilie in età moderna»; Mailyñ Lübke, «Estudios sobre las glosas y su material romance andalusi en el código ms. Paris BnF, arabe 2849»; Federico José Martín-Padrón, «A propósito de la semántica de los verbos de queja»; Claudia Elena Menéndez Fernández, «Onomástica asturiana y fenómenos de castellanización. El ejemplo de la documentación del Hospicio de Oviedo»; Francesca Piselli / Maria Teresa Zanola, «Néologie et variation synonymique des termes de couleurs de la teinture de la laine au XVIIIe siècle : un parcours de terminologie diachronique»; Bernardino Pittocchelli, «Il lessico delle traduzioni giudeo-italiane della Bibbia»; Cecilia-Mihaela Popescu / Oana Adriana Duță, «Du latin CLARU(S) AUX COGNATS ROMANS : esp. *claro*, cat. *clar* et roum. *chiar* et *clar*. Une approche pragma-linguistique comparée»; Alda Rossebastiano / Elena Papa, «Voci dalla Terre dei Loms, “Papagali di Tramontana”»; Elena Isabelle Tamba, «La terminologie astronomique en roumain et en français – analyse des noms des constellations»; Javier Terrado Pablo, «Léxico románico de la *Divina Comedia* reflejado en sus correlatos toponímicos hispánicos: el caso de *scheggia*»; Daniela Ventura, «Éléments pour une approche comparée des appellatifs “calins” en trois langues romanes».

Section 6. Lexicographie (p. 659-761). *Présentation*, a càrrec de Mar Campos Souto, Magdalena Coll, Elton Prifti i André Thibault, que assenyalen com «[I]a lexicographie était également en vedette dans le cadre des conférences plénières», tot referint-se a les de Manuel González González i Guillermo Rojo. Aquesta secció acull les comunicacions següents: Maria Aldea, «Le lexique de la jurisprudence dans le roumain du XIXe siècle»; Esperança Cardeira / Alina Villalba / Laura do Carmo, «Bruxas, bruxos e outros tipos destas gentes – histórias de palavras por lexicógrafos do português»; Dolores Corbella Díaz / Cristian Díaz Rodríguez, «El *Tesoro lexicográfico del Español en América*: entre repositorio lexicográfico y memoria patrimonial»; Virgimia Sita Farias, «Lexicografía integral en Hispanoamérica y Brasil (y diseño de un modelo de análisis y evaluación de diccionarios integrales)»; Andrea Maggi, «Per un vocabolario dei gastronomi italiani dal Medioevo all'Unità. Con un *corpus* interregionale di ricettari sette-ottocentestechi»; Francisca del Mar Plaza Picón / Antonio Cano Ginés, «Epónimos propios de la cultura grecolatina en el DLE»; Nicole Pypaert, «Les italianismes culinaires du français : la philologie numérique au service de la lexicographie historique. L'exemple de *granita*»; María-Dolores Sánchez Palomino, «O *Dicionário Histórico e Etimológico da Língua Galega* (DHELG) na lexicografia histórica românica», projecte dirigit per l'autora d'aquesta comunicació i per l'autor d'una de les conferències plenàries (sobre lexicografia gallega), Manuel González González.

Section 7. Dialectologie et géolinguistique (p. 765-908). *Présentation* signada per Marc Duval, Pilar García Mouton, Michele Loporcaro i Patrick Sauzet. Els autors de la presentació recorren a la negreta, com fan també els de les seccions 3 i 4 (*vid. supra*), per identificar els autors de les contribucions acceptades i contingudes en la secció; aquestes dotze: Teresa Carbutti, «Il vocalismo tonico di Rotonda: alcune considerazioni» (Rotonda és una localitat de la província de Potenza, Basilicata, Itàlia); Michele Cosentino, «Per una ridefinizione di alcune isomorfie calabresi sttentrionali»; Sebastian Lauschus, «Una versione delle *Recepte contra la pestilentia quattrocentesche* in scrittura ebraica: considerazioni dialettologiche»; Joel Miró Lozano, «Pronoms clítics i partícules énonciatives en gascon chez Césaire Daugé, grammairre et écrivain»; Seraina Montigel, «La structure géolinguistique du lexique gascon médiéval», que segueix la distinció entre *gascó* i *occità* com «deux entités langagières à part entière» (p. 819, nota 2),⁷ consideració que —val a dir— no és compartida per altres components del gremi de la romanística; Daniele Mortato, «Detti meteorologici e calendariali corsi: un approccio geo-paremiologico», interessant proposta terminològica, la d'*etno-paremiologia* (p. 838);⁸ Cristina Peña Rueda, «Las

7. Val la pena transcriure una bona part d'aquesta nota 2: «Nous suivons dans la distinction du gascon et de l'occitan comme deux entités langagières à part entre la position développée par Chambon/Greub 2002 et Glessgen 2021 et 2022 ; cf. également Monitigel (2021, 681) [...]».

8. Cal notar, sobre aquesta contribució, que no és exacte l'any de la referència bibliogràfica a: Rivoira, Matteo, 2014b. «Da agosto a giugno nei detti calendariali d'Italia», in Gargallo Gil, José Enrique / Bastardas, Maria-Reina / Fontana, Joan / Torres, Joan (ed.): *Mirades de la ciència sobre el temps. El cicle de l'any i de la vida*, [...] Barcelona: Universitat de Barcelona, 247-278. El llibre es va publicar el 2019.

respuestas canarias en el cuestionario morfosintáctico de *Dialectos del español*; Beatrice Perrone, «Modalità e temporalità a confronto: l'espressione della posteriorità nel salentino antico e moderno»; Marco Robecchi, «Scriptologie médiévale et dialectologie diachronique : le cas du 'e [dans la Galloromania et en poitevin»; Domenia Romagno, «Ancora sull'uso delle costruzioni causative di moto in alcune varietà dialettali della Calabria settentrionale: principi semantici e variazione diasistemica»; Gabriel Sanz Casanovas / Xavier Tomás Arias / José Antonio Saura Rami, «Caracterización fonética y morfosintáctica de las modalidades del valle del Isábena (Ribagorza, Alto Aragón)», en què als autors pretenen legitimar «la existencia de un romance autóctono ribagorzano independiente de aragonés y catalán» (p. 887);⁹ Jean Sibille, «Le parler occitan de Quérigut, une variété de transition avec le catalan».

Section 8. Sociolinguistique, linguistique variationnelle et contact linguistique (p. 911-974). *Présentation*, a càrrec de Pedro Martín Butragueño i Claus Pusch. Conté les cinc contribucions següents: Wladislaw Cichocki / Svetlana Kaminskaia, «Style, âge et débit d'articulations dans trois variétés de français au Canada»; Ramona Cătălina Corbeanu / Ionuț Geană, «Adjuncții propoziționale în istororomână versus română veche»; Peter Nahon, «Les parlers des 'Gens du voyage' francophones : état des lieux et éléments de description»; Valentina Retaro, «Per una storia linguistica dell'emigrazione dei pescatori del golfo di Napoli nell'Ottocento: il caso dell'Algeria»; Katharina Six, «La variación sociolinguística de /s/ implosiva en el español de América».

Section 9. Philologie linguistique (p. 977-1090). *Présentation* de Marcello Aprile, Mónica Castillo Lluch, Caterina Menichetti i Gilles Roques. Amb les contribucions següents: Laura-Maï Dourdy, «*La Belle Hélène de Constantinople* au fil des rééditions : variantes philologiques et évolution linguistique au xvie siècle»; Cristina Dusio, «Les documents français de la prévôté de Paris. Bilan d'un an de travail sur le corpus»; Frédéric Duval / Lucence Ing / Jean-Baptiste Camps / Naomi Kanaoka / Ariane Pinche / Thibault Clérice, «Lemmatisation de l'ancien français. Présentation du modèle et des outils de l'École des chartes»; Gabriele Iannini, «La perluète française : avatars gothiques»; Martin Glessgen, «*Les Documents et analyses linguistiques de la Galloromania médiévale* (GallRom) : structure et potentiel interprétatif»; Paolo Izzo, «Arabismi, catalanismi e iberismi nel lessico settoriale del *Libro de Menescalchia* di Pier Andrea d'Aragona»; Dumitru Kihai, «Identifier les faux documents au Moyen Âge : l'apport de l'analyse linguistique»; Sebastian Lauschus / Guido Mensching / Luca Refrigeri / Franck Savelsberg, «Las adaptaciones del índice del segundo libro del *Canon de medicina* de Avicena en la tradición hebrea y sus elementos en romance. Consideraciones preliminares para una edición crítica»; Emanuela Timotin, «Deux manuscrits roumains du milieu du xviie siècle. Problèmes d'édition de l'Hymne acathiste».

Section 10. Philologie, édition de texte et littérature (p. 1093-1189). *Présentation*, a càrrec de Mercedes Brea, Sylvie Lefèvre, Gabriele Giannini i Giovanni Palumbo. La secció conté els textos següents: Fabio Barberini, «Su formazione e struttura del Colocci-Brancuti. Il punto sul 'Libro di Portuguesei'»; Marianoemi Bova, «Sull'attribuzione di *Quan lo dou temps comensa* (BdT 392.27)»; Lucio de Santis, «La conservazione dell'envoi nel manoscritto Paris, BnF, fr. 845 (N)»; Melita Lajqi, «Incohérences ou remaniements entre la rédaction alpha et bêta de la *Suite-Vulgate du Merlin*»; Cesare Mascitelli, «Questioni attributive e attualizzazione del testo nell'epica franco-italiana: appunti su *Huon d'Auvergne e Gui de Nanteuil*»; Noemi Pigni, «La circolazione manoscritta del *Dialogo* di Caterina da Siena. Appunti di storia della tradizione»; Maria Teresa Tachetta, «Dalla storia della produzione manoscritta alla critica testuale: il *Livre* francese di Mosè ben Abraham»; Luca Refrigeri, «La tradizione manoscritta dei volgarizzamenti italiani dell'erbario *Macer Floridus*».

9. Aquests mateixos autors tornen sobre la qüestió al final: «¿Qué otra cosa hizo Graziadio Isaia Ascoli con el francoprovenzal? [...] debemos dotar al ribagorzano —también al ribagorzano del Isábena— del estatus filológico que le corresponde [...]». Entenc que una consideració aital només seria aplicable, si de cas, al ribagorçà de l'Isàvena, de l'àrea de transició catalanoaragonesa. En cap cas, de tot l'espai ribagorçà, que presenta àrees de llengua clarament catalana (a llevant), i d'altres de llengua o parla residual nítidament aragonesa (a ponent).

Section 11. Standardisation et histoire externe des langues romanes (p. 1193-1219). *Présentation* signada per Gloria Claveria Nadal, Maria Filomena Gonçalves, Gilles Siouffi i Lorenzo Tomasin. Presentació de la qual destaco un aspecte de vital interès en la història de la Romània i de la romanística: les innumerables discussions al voltant de l'estatus de *llengua* o *dialecte* de determinades varietats «au gré d'événements politiques déterminants, ou d'inflexions dans les manières qu'ont eues les locuteurs et les communautés de se représenter ces articulations» (p. 1193). Poc després, a la mateixa pàgina, hi podem llegir encara a aquest propòsit: «Pour certains ensembles linguistiques (par exemple l'occitan), l'évaluation du degré de standardisation des variétés constitue une part significative de leus histoire externe».¹⁰ Aquesta secció acull només dos textos: Joan Costa Carreras / Henrique Monteagudo / Miren Azkarate, «Estandarología comparada entre lenguas de España: el concepto de *estándar* en la normativización lingüística académica»; i Thomas Scharinger, «Nuovi appunti sull'italiano fuori d'Italia – L'italiano come lingua di migrazione nella Francia del Cinquecento».

Section 12. Traduction et de traductologie (p. 1223-1255). *Présentation*, a càrrec de Cesàreo Calvo Rigual, Antonio Pamies i Franz Rainer. Conté també dues contribucions: Adriana Ciama, «Traduzir provérbios: análise comparativa»; Elizaveta Khachatryan, «*Nei* (nor.) – *no* (it.) – *non* (fr.); lo stile conversazionale attraverso l'analisi delle traduzioni della letteratura per ragazzi».

Section 13. Adquisición, aprendizaje y enseñanza de lenguas (p. 1259-1302). *Presentación* signada per Maria-Teresa Cáceres Lorenzo.¹¹ Conté tres textos: Birgit Füreder, «N'y a-t-il ni de futur proche ni de passé récent en italien ? Perspectives comparées sur l'apprentissage de constructions périphrastiques dans le domaine tempo-aspectuel en langues romanes» (és el títol més llarg de l'obra); María Martínez-Atienza de Dios / Adela González Fernández / Sergio Rodríguez-Tapia, «Teoría lingüística y metodología para la enseñanza de ELE. Dos proyectos para el análisis del sistema verbal del español»; Alfonso Zamorano Aguilar, «Los futuros de subjuntivo del español y su tratamiento en gramáticas y manuales de ELE».

Section 14. Lingüística misionera (p. 1305-1318). *Presentación* d'Esther Hernández, Emilio Rídruejo i Otto Zwartjes; amb només una contribució, la de Maria Serena Masciullo, «L'Asia del misionario Daniello Bartoli: un punto di contatto tra le lingue romanze e quelle asiatiche».

Section 15. Humanidades digitales (p. 1321-1366). *Presentación*, amb un generós subtítol, encapçalat per una pregunta retòrica: «¿Ha concluido la misión de las humanidades digitales? – El papel de la metadisciplina y sus herramientas en el panorama de la lingüística y la filología románicas».¹² Integren la secció tres contribucions: Gabriela Haja / Elena Isabelle Tamba / Claudius Teodorescu, «L'étape actuelle dans la numérisation de la recherche linguistique dans le cadre de l'Académie roumaine»; Ulrike Henny-Krahmer / Robert Hesselbach, «Análisis estilístico computacional de la novela 2666 de Roberto Bolaño»; Paul Videsott / Carlo Zoli, «Il *Corpus* e il *Vocabolar dl latin leterar* (*Corpus e Vocabolario del ladino letterario / Corpus und Wörterbuch des literarischen Ladinisch*)».

10. L'exemple occità convida a considerar novament l'especificitat del gascò, que darrerament un sector de la romanística concep com a llengua *per se* des de temps medievals. Cf. concretament la contribució de Joel Miró Lozano, «La structure géolinguistique du lexique gascon médiéval», que segueix la distinció entre *gascò* i *occità* com «deux entités langagières à part entière» (p. 819, nota 2), adscrita a la secció 7. I, a més, la meua nota 7.

11. La pàgina 1261 d'aquesta presentació concentra diversos aspectes textuais millorables. Així, s'empra dos cops *conferencia* en un sentit impropï: «el país que acoge la conferencia [...] el resto de las secciones de la conferencia», però es tracta d'un *congreso*; *vid.* les diverses accepcions consignades al *DLE* per a *conferencia*. D'altra banda, a *nivel internacional* y a *nivel global* constitueixen usos inadequats de la locució *a nivel de* (<<https://www.fundeu.es/recomendacion/a-nivel-de-usos-correctos-e-incorrectos-1054/>>). I manca l'article *el* en «Esta decisión se explica por [el] hecho de que [...]».

12. Són de notar diverses incidències textuais: «invitamos a los introducirse [?] en algunos de los desarrollos del romanismo» (p. 1321), però el *DLE* defineix *romanismo* com a «[c]onjunto de instituciones, cultura o tendencias políticas de Roma». D'altra banda, l'anglicisme «*fair*», absent del *DLE*, hauria de ser transcrit en cursiva (*fair*) [pàssim]. D'altra banda, l'epígraf 4.3. *Plurilinguismo non solo sincronico* ha quedat anòmalament en italià, ja que la presentació és redactada en espanyol.

Section 16. Lingüística y Filología en el estudio del español de América (p. 1369-1427). *Presentación* a càrrec de Micaela Carrera de la Red. El títol d'aquesta presentació final va precedir del de *Lingüística y Filología en el estudio del español de América: estado de la cuestión y prospectiva*. La secció acull, com he indicat al principi, les contribucions a la taula rodona corresponent, començant per la responsable de la secció: Micaela Carrera de la Red, «Lingüística y filología en Colombia: orígenes en la Romanística y prospectiva actual»; Magdalena Coll, «Estudio del español del Uruguay: principales temas y líneas de investigación»; Pedro Martín Butragueño, «El estudio de la variación lingüística del español en México: acotaciones, hitos y áreas de trabajo»; Elsa Mora Gallardo, «Recuento comentado de los estudios sobre el español de Venezuela: últimos años»; Francisco Javier Pérez, «La lingüística académica y sus aportes actuales».

Finalment, i tal com en les anteriors actes dels congressos de la Sociét, resulta ben útil per a la cerca dels diferents autors la *Table des Auteurs* (p. 1621-1628) amb què es completa l'obra. De fet, inclou entrades nominals d'autors (amb els títols corresponents) i també de presidents de secció, la qual cosa propicia unes quantes duplicacions nominals.

D'altra banda, qui es vulgui entretenir a fer un escrutini de les llengües de redacció, observarà que, a part de l'ús de l'espanyol en els textos derivats de les tres conferències plenàries i la taula rodona, l'ús d'aquesta llengua pel que fa al conjunt de textos resultants de les comunicacions (vint-i-nou textos) queda lleugerament per sota del francès i de l'italià (totes dues, amb trenta-dos). Només quatre s'han redactat en una altra llengua d'Estat (i de projecció més enllà d'Europa), el portuguès. Tan sols una, en romanès; i és que, tot i ser Romania el tercer país en nombre de participants en el congrés, com assenyalo més amunt, els col·legues d'aquesta part de la Romània en general prefereixen recórrer a altres llengües romàniques. I cal dir encara que un dels textos és redactat en gal·lec.

Cal celebrar, en qualsevol cas, la persistència d'una tradició centenària de la Sociét de Linguistique Romane (1924-) en la celebració dels seus congressos internacionals. Fem vots per tal que aquestes trobades internacionals puguin donar peu, en molts anys a venir, a noves publicacions que mostrin els progressos i les noves tendències en el camp de la romanística.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

ESPADALER, Anton M. (traducció i estudi) (2021): *Jaufré*. Barcelona: Barcino, 788 p.

Editorial Barcino, de la Fundació Carulla, en el 14è volum de Biblioteca Barcino, col·lecció destinada a publicar i divulgar en edicions accessibles els grans clàssics de la literatura catalana medieval i moderna, posa a l'abast dels lectors el romanç de *Jaufré*, amb estudi i traducció al català del doctor en filologia romànica Anton Maria Espadaler, que amb aquest volum culmina vint anys de treball amb els prop d'onze mil versos en llengua d'oc de la novel·la. No és el primer text medieval occità que Anton M. Espadaler tradueix al català actual: el 2015 ja va encarregar-se de traduir *Flamenca* amb Edicions UB, l'altra gran novel·la occitana del segle XIII.

El *Jaufré* és un romanç de temàtica artúrica escrit en vers occità al segle XIII per dos autors anònims que van inaugurar la tradició de la novel·lística cavalleresca de ficció a la Corona d'Aragó. Espadaler posa de manifest que el *Jaufré* sorgeix a partir d'un coneixement llibresc i immediat de les novel·les de Chrétien de Troyes i els seus continuadors, per això, estem davant d'una peça clau per a estudiar el procés de recepció de la matèria artúrica a Catalunya i la península Ibèrica. La novel·la narra les aventures de Jaufré, cavaller del rei Artús que pren l'encàrrec de venjar una ofensa comesa contra la cort. Jaufré o Griflet ja havia aparegut en diversos *romans* francesos, actuant amb un rol secundari, però aquest romanç és l'única novel·la que Griflet-Jaufré protagonitza.